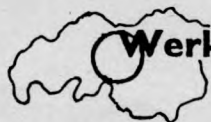

30-5-95

**Werkgroep voor Vogel- en Natuurbescherming
Midden-Brabant**

PEREGRIJN

PEREGRIJN

Periodiek van de Werkgroep voor Vogel-
en Natuurbescherming Midden-Brabant.

Redaktie: Herman Petermeijer
Ad van Poppel

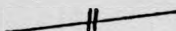
Redaktieadres: Anna Paulownahof 144
5038 VW Tilburg
tel. 013 - 425388

Dagelijks bestuur van de vereniging:

Voorzitter:	Nico Hilgers	tel. 04241 - 4258
Secretaris:	Krijn Jan Provoost	tel. 073 - 149231
Penningmeester:	Sjef Staps	tel. 013 - 630703

Contributie:

Gewone leden	f 40,= per jaar
Huisgenoot leden	f 20,= per jaar
Leden tot 25 jaar	f 20,= per jaar

*Met een gastvrij en vriendelijk team staan wij voor uw gezelschap klaar.
Keuze uit feest, diner of actieve arrangementen in een originele
breugheliaanse ambiance.*

*Wij reserveren voor 1 gezelschap per dag vanaf 30 tot 125 personen.
Ter lering en de vermaak onze originele oudvlaamse café- en volksspellen.*

Haaren

boerderij de schaapjes,
olsterwijkstraat 12,
3076 na haaren, tel. 04242-13735
b.g.g. 013-343675

de nieuwe hoef,
gorp en ley 1,
3031 pp goirle, tel. 013-343673
b.g.g. 04242-13735

UITNODIGING

voor de vergadering van de Werkgroep voor Vogel- en Natuurbescherming Midden-Brabant op Dinsdag 30 mei 1995.

Plaats: De Schaapjes, Oisterwijksedreef 12, Haaren. 04242-15735.

Aanvang: 20.00 uur.

A G E N D A

1. Opening en mededelingen.
2. Vaststelling verslag vergadering van 25 april 1995.
3. Postbespreking.
4. -Financieel Jaarverslag 1994
-Begroting 1995
-Verslag Kascontrole
-Benoeming Kascontrolecommissie 1995
5. Voortgang diverse tellingen.
6. Rondje waarnemingen.
7. Rondvraag en sluiting.

Na afloop van de vergadering zal er een video over de Kerkuil worden getoond.

Verslag van de ledenvergadering van de Vogel- en Natuurwerkgroep Midden-Brabant, gehouden op 25 april 1995

=====

Aanwezig: Nico Hilgers, Loek Hilgers, Krijn Provoost, Sjeff Staps, Hans Smulders, Hans Haring, Frits van der Meer, Frank van den Oetelaar, Jo Swaans, Jan van Rijswijk, Ton van Baal, Dolf Gijtenbeek, Gerard van der Kaa, Peter Slingerland, Joep Aarts, Piet v.d. Hout, Jan Paymans, Roos Backx, Hans van Loon, Albert de Boer, Ad van Poppel en Hans van Lieshout.

Afwezig met kennisgeving:

Lidwien Matton, Herman Petermeijer, Louis Kemperman, Sheila van Poppel, Ronald Smulders.

1. Opening en mededelingen

Nico heet iedereen welkom.

Hij wijst er op dat het verslag over de Kerkuiten te koop is voor f 5,-. Voorts worden de afwezigen gemeld.

Tenslotte meldt Nico dat het financieel jaarverslag en de begroting opnieuw niet kan worden behandeld (agendapunten 4 en 5). De wisseling van penningmeesterschap blijkt moeilijker dan gedacht was. Ook heeft nog geen controle plaatsgevonden. Volgende keer op agenda plaatsen.

2. Verslag van de ledenvergadering van 25 april 1995

Dit verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

3. Postbespreking

In het blad van Brabants Landschap is een Beheersverslag 1994 verschenen over o.a. De Mortelen. De gemeente Helvoirt vraagt om meldingen in het kader van het Europees Natuurbeschermingsjaar. Naar aanleiding hiervan wordt afgesproken bij het betrekken van het Koetshuis iets te organiseren voor de inwoners van Helvoirt (excursie?).

Er wordt besloten een gift aan het Trekvogelfonds over te maken.

Er wordt nogmaals op gewezen dat lidmaatschap van Sovon op individuele basis plaatsvindt.

4 en 5. Rekening '94/Begroting '95

Verschoven naar volgende vergadering.

6. Uitbreiding bestuur

Het voorstel om het bestuur uit te breiden met Loek Hilgers wordt met algemene stemmen aanvaard.

7. Stand van zaken huur/verhuur Koetshuis

Er is nog één kandidaat voor onderhuur. Besloten wordt een verbouwings-/inrichtingscommissie in te stellen. In deze commissie nemen zitting: Dolf, Jo, Nico, Frans en Lou. (Deze laatste dient nog gepolst te worden).

8. Tellingen
Er worden diverse resultaten gemeld die op kaart aan Ad (moeten) worden doorgegeven. Op de Landschotse Heide zijn grote aantallen regenwulpen geteld (± 900).
Voorts wordt de aandacht gevestigd op de tellingen, zoals aangekondigd in Peregrijn. Er wordt een beroep gedaan op de leden om een keer mee te gaan naar De Mortelen.
9. Regrenzing Ecologische Hoofdstructuur Leijen Oost
Loek, die in de klankbordgroep deelneemt, geeft een interessant kijkje achter de schermen. Een aantal suggesties voor zijn inbreng wordt meegegeven.
10. Waarnemingen
Op de Kampina is de Geoorde Fuut en Zwartkop Meeuw waargenomen. Ooievaars zijn gesignaleerd op het Looneind en bij het Ooievaarsnest (?).
11. Rondvraag
Dolf deelt mee dat de Ecologische Kring een rapport over de Brand en het Gement wil publiceren. Hij vraagt of we hiervoor de bij ons bekende broedgevallen willen inbrengen.
Hierop wordt positief gereageerd. Informatie naar Jan v.d. Straaten (actie Victor?).
De laatste informatie over de Givry wordt uitgewisseld (9 personen).
Loek vraagt ondersteuning bij een kraam van de VWG op 6 en 7 mei bij een pottenbakker. Gerard en Frits zeggen stem toe.
Cross-Route Zo-Brabant: Krijn zal kijken op welke wijze de VWG het protest tegen deze cross-route kan ondersteunen.

Krijn Jan Provoost
Mei 1995

SAMENVATTING NESTKASTEN OISTERWIJKSE BOSSEN 1994.

Inleiding.

In 1988 startte de Werkgroep op initiatief van Loek een onderzoek met betrekking tot de Bonte vliegenvanger in de Oisterwijkse Bossen. Het onderzoek had tot doel na te gaan in hoeverre de dichtheid aan nestkasten van invloed is op de vestigingsmogelijkheden van Bonte vliegenvangers in de Oisterwijkse Bossen. In het kader hiervan werden in het najaar van 1987 tussen Brandven en Diaconieven ca. 50 nestkasten opgehangen. Dit project zou 5 jaar gaan duren. De eerste controles vonden plaats in 1988. Nadat het project eind 1992 afliep waren er enkele mogelijkheden wat betreft de opgehangen nestkasten; de nestkasten verwijderen, waardoor de grotendeels van nestkasten afhankelijke holenbroeders plotseling hun broedgelegenheid verloren zouden zien gaan, of de nestkasten verder aan hun lot overlaten, wat zou betekenen dat de tot dan toe in de nestkasten broedende vogels, voornamelijk mezen, hun broedgelegenheid geleidelijk aan zouden kwijtraken, en dat broedsels zouden mislukken als gevolg van slecht onderhoud aan de nestkasten. Zeker de eerste optie werd door ondergetekenden onwenselijk gevonden, zodat deze het project vanaf 1994, in weliswaar wat gewijzigde vorm, voortzetten; het is nu geen Bonte vliegenvanger project meer, maar een nestkastproject. Bovendien zullen we, in plaats van de nestkasten aan hun lot overlaten, voorlopig reparaties aan de kasten blijven uitvoeren om te voorkomen dat kasten met eieren of jongen spontaan van bomen vallen; tevens zullen we blijven volgen welke vogelsoorten en in welke mate zij van de kasten gebruik zullen maken. Het project omvat momenteel 55 nestkasten, die wat afmetingen en uitvoering min of meer gelijk zijn aan elkaar. Bij de eerste controle bleken diverse nestkasten open te hangen; dit maakt de betreffende kast uiteraard ongeschikt voor bewoning. Ook bij de tweede controle hingen weer enkele kasten open. In één geval bleek dat 2 dagen na een controle een kast open hing, waarbij de in de kast aanwezige nestjongen verdwenen waren. De verwachting is dat hier eekhoorns aan het werk zijn geweest. Ook het feit dat van diverse kasten het invliegpat inmiddels door spechten, en mogelijk ook door eekhoorns, al dan niet sterk is vergroot, maakt een deel van de kasten minder geschikt. De kasten zijn voorafgaande aan het broedseizoen van 1994 niet schoongemaakt. Ook in 1992 is dit voor zover ons bekend niet meer het geval geweest.

Weersomstandigheden als regulerende factor.

Het aantal broedparen van de meeste mezensoorten wordt, naast beschikbaarheid van voldoende voedsel en nestgelegenheid, in belangrijke mate bepaald door de strengheid van de voorafgaande winter.

Het aantal broedparen van mezen is in 1994 waarschijnlijk niet ongunstig beïnvloed door de winter 1993/1994. Ook de weersomstandigheden gedurende het broedseizoen (april-juli) waren van dien aard dat de verwachting is dat de nestkastbezetting niet wezenlijk door de weersomstandigheden zal zijn beïnvloed.

Controle-bezoeken.

Er vonden in 1994 2 controle-bezoeken plaats, en wel op 7 mei en op 2 juni. Deze 2 controle-bezoeken werden uitgevoerd door Sheila en Ad van Poppel, daarbij geholpen door Iet de Jong, Frits v.d. Meer en Peter Slingerland. Omdat niet in alle gevallen tijdens de controle direct duidelijk werd welke vogelsoort van een bepaalde nestkast gebruik maakte, werden daarnaast op 10 mei en 4 juni, extra controles uitgevoerd, waarbij sommige nestkasten op enige afstand vanaf de grond werden bekeken, totdat werd gezien welke vogelsoort gebruik maakte van de betreffende nestkast. Systematische gegevens omtrent legselgrootte en broedsucces werden niet verzameld; het aantal controle-bezoeken hiervoor was te gering, en bovendien troffen we vaak een broedende vogel op het nest aan, waardoor de nestinhoud niet altijd kon worden vastgesteld. Om in dergelijke gevallen in staat te kunnen zijn de nestinhoud vast te stellen, zou deze broedende vogel opzettelijk van het nest gejaagd moeten worden; dit werd niet wenselijk geacht. Tijdens de controle van 7 mei bleken 17 nestkasten bewoond te zijn (nest met eieren, jongen, of broedende vogel op nest). Daarbij bleek het in 5 gevallen te gaan om Koolmees, en in 3 gevallen werden nestkasten bewoond door Pimpelmezen. Van de resterende 9 nestkasten kon de identiteit van de bewoners (naar verwachting vooral Koolmees) niet direct met voldoende zekerheid worden vastgesteld. 18 nestkasten waren, soms op wat uitwerpselen, wespennesten of veertjes na geheel leeg. In de overige 13 kasten troffen we oude, onvolledige of lege nesten aan, waarbij kast 37 onze aandacht trok, omdat we hierin een leeg, wat slordig gebouwd nest met veel dor gras en blaadjes, maar met weinig mos en veertjes aantroffen, en dus niet toebehorend aan een mees. Tijdens de controle van 2 juni werden er 15 bewoonde nestkasten aangetroffen, waarbij moet worden opgemerkt dat van nog eens 10 nestkasten de jongen inmiddels waren uitgevlogen. Van deze 15 bewoonde nestkasten behoorden er 13 toe aan Koolmees, 1 aan Pimpelmees, en 1 aan Bonte vliegenvanger. In 8 kasten troffen we een onvolledig, of volledig maar leeg nest aan. Tenslotte waren 22 nestkasten, soms op wat uitwerpselen, wespennesten of veertjes na, geheel leeg. Tijdens deze tweede controle troffen we in tenminste 5 kasten 2e broedsels aan. Tweede broedsels wil hier echter niet zeggen dat het een tweede broedsel van hetzelfde paartje betreft.

De eerste Bonte vliegenvanger.

Zes jaar na het ophangen van de nestkasten tussen Brandven en Diaconieven is het broeden van de Bonte vliegenvanger hier voor het eerst vastgesteld. Nadat tijdens de eerste controle op 7 mei in kast 37 al een leeg nest werd aangetroffen werd pas op 2 juni duidelijk dat er sprake was van een broedgeval van de Bonte vliegenvanger. Dit gebeurde na afloop van het controlebezoek, aan de hand van bezoek van een voerend wijfje aan de nestkast. Tijdens deze controle vonden we 2 vrij grote jongen (ca. 8 dagen oud) in de nestkast. Onder de nestkast vonden we een klein stukje licht blauwe eischaal zonder tekening. Na de controle hebben we de kast enige tijd op enige afstand vanaf de grond geobserveerd, waarbij we diverse keren hebben gezien dat een wijfje Bonte vliegenvanger met voedsel de kast inging. Hoewel het mannetje toen nog wel uithung in de omgeving zat te zingen, hebben we het mannetje niet met voedsel gezien. Twee dagen later voerde het wijfje de jongen gedurende een half uur 16x. Eén keer werd dit voeren onderbroken door een periode van ca. 5 minuten, waarin het wijfje in de nestkast bleef, waarschijnlijk met het doel de jongen op te warmen. Gedurende de gehele waarneemperiode (40 minuten) was er van het mannetje geen spoor te bekennen. Ook op 9 juni werd de nestkast weer vanaf de grond bekeken, maar ook dit keer was er weer geen spoor van het mannetje te bekennen. Het vrouwtje voedde de jongen gedurende een half uur weer zeer frequent (ca. 15x). Wellicht dat het mannetje dus na 2 juni is weggetrokken of verongelukt.

Nummering nestkasten.

Door omstandigheden is de nummering van de kasten niet optimaal meer. Zo komen een aantal kastnummers twee keer voor, en zijn andere kastnummers verdwenen. Verder heeft een aantal kasten inmiddels verkeerde nummers. Eén kast is ongenummerd.

Resultaat 1994.

In 1994 constateerden we dat 26 nestkasten werden bewoond (dus 29 onbewoond!). Dit betekent dat slechts 47 % van de nestkasten bewoond werd. Al deze bewoonde nestkasten leverden tenminste eieren op.

Bij deze 26 nestkasten ging het in 21 gevallen om Koolmees, in 4 gevallen om Pimpelmees, en in 1 geval om Bonte vliegenvanger. Dit betekent dat er slechts sprake was van 3 broedvogelsoorten. Het beperkte aantal soorten wordt mogelijk veroorzaakt door de geringe variatie aan nestkasten. Wel bestaat er als gevolg van de activiteiten van spechten wat variatie in de doorsnede van het invlieggat. Dit betekent echter dat in de meeste gevallen het invlieggat te groot is geworden, waardoor de kasten minder geschikt geworden zijn. Overigens is het niet zo dat de kasten die onbewoond zijn

gebleven in het geheel niet gebruikt werden; zo wordt een aantal kasten -ook kasten die niet voor broeddoeleinden worden gebruikt- gebruikt als slaapkast. In diverse kasten worden wespennesten aangetroffen.

Resultaten de afgelopen jaren.

Er is een vergelijking gemaakt tussen de diverse jaren dat de nestkasten in de Oisterwijkse Bossen hangen. Het aantal nestkasten is niet steeds gelijk geweest. Dit is het gevolg van het verdwijnen van nestkasten, die soms wel, soms niet werden vervangen.

Aantal paren	1989	1990	1991	1994
Bonte vliegenvanger	-	-	-	1
Koolmees	28	24	21	21
Pimpelmees	1	3	4	4
Zwarte mees	-	1	1	-
Spreew	3	-	-	-
Totaal	32	28	26	26
Aantal kasten	58	53	56	55
Bezettingspercentage	55 %	53 %	46 %	47 %

Het bezettingspercentage is vanaf 1989 geleidelijk aan terug gelopen van 55 % naar 47 %.

De aantalsontwikkeling van Koolmees en Pimpelmees geeft een tegenovergesteld beeld te zien; de Koolmees is na het eerste jaar afgenomen, terwijl de Pimpelmees is toegenomen. De Spreew is na 1989 niet meer als broedvogel in de kasten aangetroffen. De Bonte vliegenvanger tenslotte is pas in 1994 voor het eerst als broedvogel in de nestkasten vastgesteld.

Dankwoord.

Graag zouden wij onze dank willen uitspreken aan de Vereniging Natuurmonumenten die toestemming gaf de nestkasten in haar terrein op te hangen.

Dit artikel betreft slechts een samenvatting van het verslag dat door ons is gemaakt. Het volledige verslag is opgenomen in de bibliotheek van de Werkgroep en is dus voor geïnteresseerden in te zien.

Ad en Sheila van Poppel.

Rietgors-man wreekt overspel vrouwtje

Mannetjes van de rietgors hebben een manier gevonden om zich achteraf teweer te stellen tegen overspel van de vrouwtjes: naarmate het aandeel bastaardjongen in het nest groter is, neemt de zorg van het mannetje af. Dat blijkt uit onderzoek van de universiteit van Leicester, waarvan de resultaten zijn gepubliceerd in *Nature* van 20 oktober.

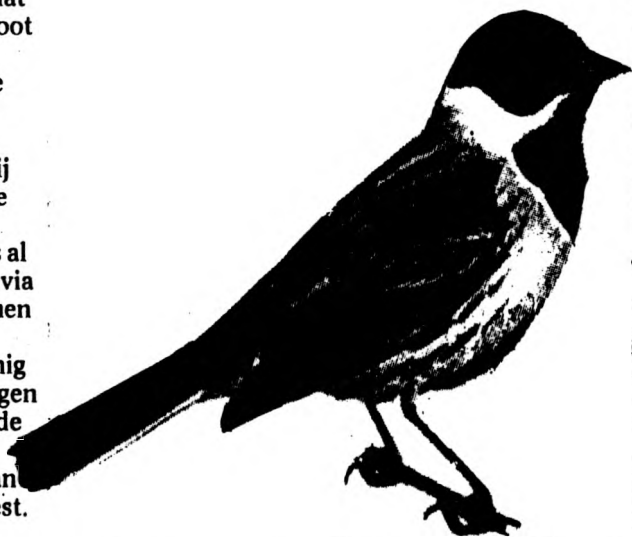
Rietgors-mannetjes hebben reden om maatregelen te treffen. Ze zijn over het algemeen weinig succesvol bij het beschermen van het vaderschap. Gemiddeld meer dan de helft van de jongen is niet verwekt door de vermeende vader, zij het dat de verschillen tussen de nesten groot zijn.

Deze grote overspel-variatie bij de rietgors bood de onderzoekers de mogelijkheid om te zien hoe de mannetjes op overspel reageren bij de zorg voor het kroost. Bij andere vogelsoorten, onder meer de boerenzwaluw en de heggemus, is al eerder gebleken dat de mannetjes via de zorg voor de jongen wraak nemen op hun partner.

Evolutionair gezien heeft het weinig zin veel moeite te steken in de jongen van een ander. De rietgors, aldus de Engelse onderzoekers, blijkt het aantal voedingen aan te passen aan het aandeel eigen jongen in het nest. Het mannetje komt vaker met

voedsel naarmate er meer eigen nageslacht is. Dat is een duidelijk wapen tegen overspel, maar hoe beoordeelt de rietgors zijn eventuele genetische verwantschap met de jongen?

Waarschijnlijk gebeurt dat op indirecte manier. Het mannetje past zijn zorg niet aan bij de jongen, maar aan de hoeveelheid tijd die hij heeft doorgebracht met het vrouwtje tijdens haar vruchtbare periode. Kennelijk biedt dat een goede maat voor zijn vaderschapspercentage.

Wit: Wetenschap bijlage Volkskrant

AKTIVITEITEN-OVERZICHT

do/mo	25-29 mei	Givry
dinsdag	30 mei	ledenvergadering
vrijdag	2 juni	Mortelen-ekskursie, 21.30 uur Steenrijt
woensdag	14 juni	bestuursvergadering
dinsdag	27 juni	ledenvergadering

WAARNEMINGEN

De volgende waarnemingen werden voor opname in het waarnemingen-archief ontvangen:

Aalscholver	18-03-1995	4 Kampina, overvliegend zw.	RS, PS
Blauwe kiekendief	25-04-1995	1 Regte Heide	HP
Boomleeuwerik	18-03-1995	7 Kampina (op 15-04 6 terr.)	RS, PS
	29-04-1995	6 Kampina	PS, RS, JP
	05-05-1995	4 Kampina (op 13-05 5 terr.)	PS, RS
Boomvalk	21-04-1995	1 Esbeek, Spaeneind (id. 25-04)	JA
	13-05-1995	2 Kampina, mogelijk ook 3e exx.	PS, RS
Bosruiter	29-04-1995	1 Kampina	PS, RS, JP
	05-05-1995	1 Kampina	PS, RS
Bruine kiekendief	15-04-1995	1 Kampina (id. 27, 29-04, 5 mei)	RS, PS
	13-05-1995	2 Kampina	PS, RS
Canadese gans	18-03-1995	2 Kampina (id. 15-04, 05-05 en 11-05)	RS, PS
	27-04-1995	6 Kampina (op 13-05 5 exx.)	PS
Dodaars	18-03-1995	3 Kampina (op 15-04 8 territoria)	RS, PS
	27-04-1995	10 Kampina (29-04 8 exx.)	PS
	05-05-1995	9 Kampina (op 13-05 eveneens 9 exx.)	PS, RS
Groenpootruiter	28-04-1995	2 Kampina	PS
	05-05-1995	1 Kampina (13-05 3 exx.)	PS, RS
Grutto	18-03-1995	28 Kampina (15-04 8 exx.)	RS, PS
Huiszwaluw	06-04-1995	1 Esbeek, dorp	JA
Klapekster	18-03-1995	1 Kampina (15-04 1 ex.)	RS, PS
Korhoen	21-04-1995	1 Regte Heide, mannetje	HP
Wespendief	09-04-1995	1 Roovertse Heide	JA
Zomertaling	06-05-1995	2 Kampina	PvdH

Waarnemingen en/of ingevulde waarnemingskaarten werden ontvangen van: Joep Aarts (JA), Piet van den Hout (PvdH), Herman Petermeijer (HP), Jan Paymans (JP), Peter Slingerland (PS), Ronald Smulders (RS)

Vanwege ruimtegebrek is het dit keer helaas niet mogelijk gebleken om alle ontvangen waarnemingskaarten in deze rubriek op te nemen. In de volgende aflevering zullen de overige waarnemingen alsnog worden opgenomen.

Ad van Poppel.

werkgroep voor vogel- en natuurbescherming midden-brabant

Dhr. G. van der Kaa
Van Rijckevorsellaan 17
5062 DH OISTERWIJK